

УДК 311:635.21/.24(477.83)

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ СТАНУ ГАЛУЗІ КАРТОПЛЯРСТВА У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

І. Цюра, здобувач

Львівський національний аграрний університет

Ключові слова: виробництво картоплі, статистичний аналіз, індекси.

Здійснено аналіз стану виробництва картоплі у Львівській області. Визначаються фактори, які впливають на рівень і структуру виробництва.

Постановка проблеми. Виробництво картоплі традиційно є однією з основних галузей сільського господарства Львівської області. Картопля – один із найпопулярніших і найдоступніших продуктів харчування, і від рівня її споживання значною мірою залежить здоров'я як сільського, так і міського населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Стан картоплярства в Україні й у Львівській області зокрема поки що привертає незначну увагу науковців. Серед учених, які вивчають проблеми функціонування ринку картоплі, можна назвати: Ю. Бранчука, Л. Меха, О. Погорілого, Ю. Цимбалюка.

Постановка завдання. Метою нашого дослідження є аналіз виробництва картоплі, а також структури виробництва за категоріями господарств Львівської області. Для проведення аналізу використовуватимемо індексний метод.

Виклад основного матеріалу. Рівень розвитку будь-якої галузі рослинництва визначається насамперед обсягами виробництва продукції, що своєю чергою зумовлено розмірами посівних площ та урожайністю відповідної культури [1]. Спробуємо проаналізувати динаміку виробництва картоплі у Львівській області, використовуючи індексний метод (див. табл.).

Таблиця

Вихідні й розрахункові дані для аналізу урожайності й валового збору картоплі у Львівській області

Категорія господарств	Посівна площа, тис. га		Урожайність, ц/га		Валовий збір, тис. ц		
	2000 р.	2007 р.	2000 р.	2007 р.	2000 р.	2007 р.	умовний
	P_0	P_1	Y_0	Y_1	$Y_0 P_0$	$Y_1 P_1$	$Y_0 P_1$
Сільськогосподарськ і підприємства	1,4	1,5	131	219	0,19	0,33	0,21
Господарства населення	104,6	92,5	143	161	14,97	14,90	13,23
Разом в області	106,0	94,0	143	162	15,16	15,23	13,44

Зазначимо, однак, що значну частину продукції галузі картоплярства в області виробляють у приватному секторі, тому для детальнішого аналізу ми

братимемо до уваги показники сільськогосподарських підприємств і показники господарств населення.

Визначимо загальні індекси валового збору, розміру посівних площ і середньої урожайності для всіх категорій господарств Львівської області:

$$I_{в.з.} = \frac{\sum Y_1 \Pi_1}{\sum Y_0 \Pi_0} = \frac{15,23}{15,16} = 1,005, \text{ або } 100,5\%;$$

$$I_{н.п.} = \frac{\sum \Pi_1}{\sum \Pi_0} = \frac{94,0}{106,0} = 0,887, \text{ або } 88,7\%;$$

$$I_{\bar{y}} = \frac{\sum Y_1 \Pi_1}{\sum \Pi_1} : \frac{\sum Y_0 \Pi_0}{\sum \Pi_0} = \frac{\bar{Y}_1}{\bar{Y}_0} = \frac{15,23}{94,0} : \frac{15,16}{106,0} = \frac{162,0}{143,0} = 1,133, \text{ або } 113,3\%.$$

Обчислені індекси показують, що валовий збір картоплі в усіх категоріях господарств Львівської області збільшився на 0,07 тис. ц, або на 0,5% порівняно з базовим роком. Зростання валового збору відбувається за рахунок урожайності, яка протягом аналізованого періоду зросла на 13%, за зменшення розмірів посівних площ на 11,3%.

Перевіримо взаємозв'язок між індексами для підтвердження наших розрахунків:

$$I_{в.з.} = I_{н.п.} \times I_{\bar{y}} = 1,133 \times 0,887 = 1,005$$

На валовий збір картоплі впливають зміна розміру посівних площ і зміна урожайності. Розрахуємо абсолютну зміну валового збору та визначимо вплив зміни посівних площ і зміни урожайності на нього.

$$\Delta_{в.з.} = \sum Y_1 \Pi_1 - \sum Y_0 \Pi_0 = 0,07 \text{ тис. ц};$$

$$\Delta_{в.з. за рах. н.п.} = \sum Y_0 \Pi_1 - \sum Y_0 \Pi_0 = 13,44 - 15,16 = -1,72 \text{ тис. ц};$$

$$\Delta_{в.з. за рах. \bar{y}} = \sum Y_1 \Pi_1 - \sum Y_0 \Pi_1 = 15,23 - 13,44 = 1,79 \text{ тис. ц}.$$

Як видно із розрахунків, скорочення посівних площ могло призвести до зменшення валового збору картоплі на 1,72 тис. ц, однак за рахунок зростання урожайності валове виробництво картоплі у звітному році є навіть дещо більшим, ніж у базисному.

Аналізуючи сучасний стан галузі картоплярства в області, потрібно звернути також увагу на чинники, які впливають на урожайність сільськогосподарських культур. Насамперед сюди необхідно віднести матеріально-технічне забезпечення виробництва, основним елементом якого є постачання високоурожайних, цінних у продовольчому і кормовому аспектах сортів посівного матеріалу; рівень внесення мінеральних та органічних добрив; застосування

науково обґрунтованих сівозмін з оптимальним насиченням і раціональним розміщенням посівів різних культур.

Згідно з практикою досліджень, залежність між рівнем внесення добрив і виходом продукції з одиниці площі – дуже тісна (коефіцієнт кореляції наближено до одиниці). В аграрних підприємствах області спостерігається стрімке скорочення поголів'я худоби. Відповідно до цього обсяги внесення органічних добрив протягом 2000-2007 років також постійно зменшуються, що негативно впливає на віддачу ґрунту. Якщо у 2000 році під посіви картоплі в області було внесено 243,8 т, то у 2007 році – лише 86,6 т, що у 2,82 раза менше. Ситуація із внесенням мінеральних добрив суттєво відрізняється від попередньої. Рівень внесення мінеральних добрив, незважаючи навіть на зменшення обсягів посівних площ, зростає. У 2007 році під картоплю було внесено 10 058 кг д.р. мінеральних добрив, а у 2000 році – тільки 2438 кг д.р. [3]. Це, на нашу думку, певною мірою пояснює зростання рівня врожайності картоплі останніми роками.

Трансформація виробничих відносин, яка розпочалася в Україні на початку 90-х років, спричинила суттєві зміни у структурі виробництва картоплі у Львівській області. У роки незалежності мало місце розширення картоплярства з його концентрацією майже на 100% у приватному секторі. Це, на думку вчених, зумовлено такими причинами: по-перше, приватизаційними процесами в аграрній сфері, внаслідок яких розширилася площа землі в розпорядженні населення, а відтак – і посівні площі під картоплею; по-друге, погіршенням економічної ситуації в країні, розпадом аграрного виробництва, спадом доходів сільського населення, що стимулювали розвиток картоплярства як засобу поліпшення фонду споживання й джерела певного зростання грошових доходів сільського населення; по-третє, скороченням промислового виробництва у містах, що зумовило спад обсягів маятникової міграції сільського населення та зміщення акценту зайнятості у напрямі особистих підсобних господарств, в яких картопля є основною культурою [2].

Розрахуємо індивідуальні індекси посівних площ і валового збору у 2007 році для сільськогосподарських підприємств та господарств населення:

$$i_{n.n.} = \frac{П_{c.n.}}{П_{z.n.}} = \frac{1,5}{92,5} = 0,016 \text{ , або } 1,6\%;$$

$$i_{в.з.} = \frac{q_{c.n.}}{q_{z.n.}} = \frac{0,33}{14,90} = 0,022 \text{ , або } 2,2\%.$$

Обчислені індекси показують, що площа посадки картоплі в сільськогосподарських підприємствах становить лише 1,6% від площі, яка обробляється у приватному секторі. Індекс валового збору трохи кращий, але також засвідчує незначну частку сільськогосподарських підприємств у виробництві картоплі. Аналіз абсолютних показників, проте, виявляє незначну тенденцію до зростання частки посівних площ під картоплю у користуванні сільськогосподарських

підприємств. Структуру валового виробництва картоплі у Львівській області за категоріями господарств показано на рисунку.

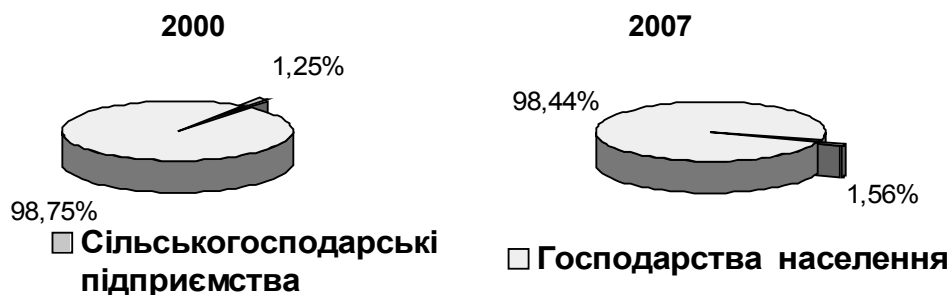

Рис. Структура валового виробництва картоплі у Львівській області за категоріями господарств.

Висновки. Проведений індексний аналіз виробництва картоплі засвідчує, що фактичний валовий збір картоплі у 2007 році збільшився на 0,07 тис. ц, або на 0,5% порівняно з 2000 роком. На збільшення цього показника суттєво вплинуло зростання урожайності на 13,3%. Таку тенденцію можна спостерігати завдяки збільшенню внесення мінеральних добрив. Упродовж 2000-2007 років обсяги внесення міндобрив на 1 га посівної площі зросли від 23 кг д.р. до 104 кг д.р. Індекс посівних площ під картоплю становив 0,887 п.

Розрахунок індивідуальних індексів для різних категорій господарств показав, що значна частина галузі картоплярства зосереджена в господарствах населення. Причиною такої ситуації є передусім кризові явища в економіці держави, якими вже довгий час охоплений аграрний сектор. Однак така структура виробництва картоплі в області може згодом призвести до повного занепаду галузі. Доцільним, на нашу думку, є зосередження картоплярства у великих сільськогосподарських підприємствах, оскільки саме вони мають змогу ефективно впроваджувати новітні технології виробництва та розраховувати на державну підтримку й залучення інвестицій. На підприємствах можливе відродження системи насінництва картоплі для створення високоврожайних сортів.

Бібліографічний список

1. Інфраструктура товарного ринку / [ред. І. В. Сорока]. – К. : НМЦВО МО ін. України, НВФ «Студцентр», 2002. – 607 с.
2. Крупа О. М. Структурні зміни у розвитку картоплярства Львівщини, їх причини та наслідки / О. М. Крупа // Обліково-аналітичне забезпечення розвитку сільського господарства і села – Львів : ЛДАУ, 2000. – С. 301-307.
3. Сільське господарство Львівщини у 2007 році : [стат. зб.] – Львів, 2007. – 175 с.

Цюра И. Статистический анализ производства картофеля во Львовской области

Осуществлен анализ производства картофеля во Львовской области. Определены факторы, влияющие на уровень и структуру производства.

Ключевые слова: производство картофеля, статистический анализ, индексы.

Tsyura I. The statistical analysis of potato production in Lviv region

The potato production in Lviv region is analysed. The factors that influence the production level and structure are determined.

Key words: potato production, statistical analysis, index.